

Najkrajšie
PRÍRODNÉ
REZERVÁCIE

Ivan Kňaze

 DAJAMA

edícia
KS

Najkrajšie
PRÍRODNÉ
REZERVÁCIE

Ivan Kňaze

Najkrajšie prírodné rezervácie

1. vydanie, 2022

Autor textu: Ivan Kňaze

Editor a zodpovedný redaktor: Daniel Kollár

Lektor: Tibor Kollár

Fotografie: Ivan Kňaze (167), Ján Lacika (31) a Daniel Kollár (2)

Technický redaktor: Marianna Lázničková

Grafická úprava: Marianna Lázničková

Jazyková úprava: Tibor Kollár

Tlač: NIKARA, Krupina

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA ako svoju 354. publikáciu.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná v akejkoľvek forme bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8136-137-1

RNDr. Daniel Kollár – DAJAMA, Karloveské rameno 4B, 841 04 Bratislava,
tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

Obsah

Slovo editora	3
Slovo autora	4
Bratislavský kraj	8
Trnavský kraj	22
Nitriansky kraj	38
Trenčiansky kraj	48
Banskobystrický kraj	74
Žilinský kraj	98
Košický kraj	126
Prešovský kraj	142
Register	160

Slovo editora

Hoci je Slovensko pomerne malá európska krajina, ponúka na svojom území toľko rozmanitých prírodných krás ako máloktorá iná. Na jednej strane je to obraz neživej prírody, ktorý na druhej strane dopĺňa rôznorodá flóra a fauna. Mnohé rastliny a živočíchy Slovenska sú chránené. Chránené sú aj celé územia, medzi ktorými majú veľký význam národné parky, chránené krajinné oblasti a prírodné rezervácie.

Publikácia Najkrajšie prírodné rezervácie je knižka o ochrane tohto vzácného prírodného fondu a vybrali sme do nej tie, ktoré najlepšie charakterizujú pestrosť slovenskej prírody. Je ich 64 a patria podľa nášho názoru k najzaujímavejším lokalitám vyhláseným za národné prírodné rezervácie alebo prírodné rezervácie. Dúfame, že ich propagáciou prispejeme k zdokumentovaniu ich stavu a zlepšeniu povedomia obyvateľstva v súvislosti s ich ochranou a regeneráciou.

Vyberte sa preto spolu s nami na putovanie Slovenskom a navštívte jeho lokality s najkrajšími prírodnými rezerváciami.

Daniel Kollár

Slovo autora

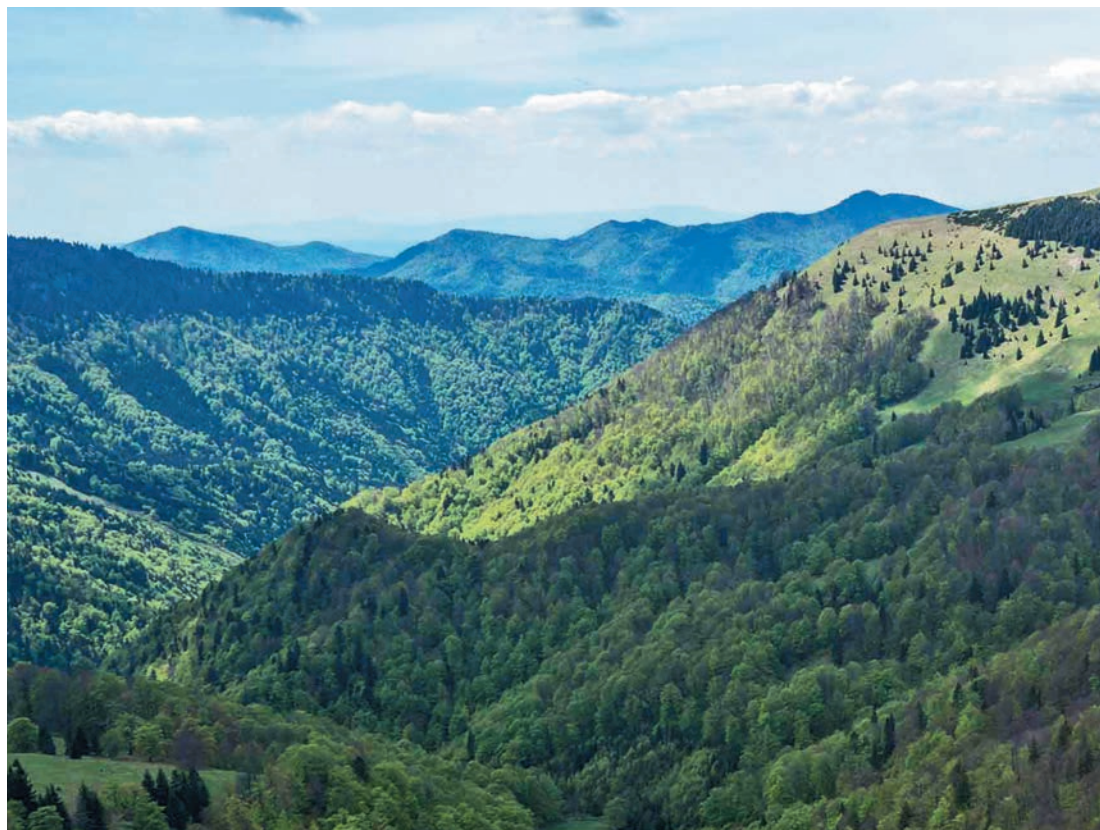
Vždy ma lákali hory, lesy, močiare. Miesta, kde je život, kde lietajú vtáci, kde spieva rosnička alebo sa ticho plazí had. Za dlhé obdobie svojich potuliek našou prírodou som prešiel celé Slovensko. Priťahovali ma najmä miesta vyznačené ako národné prírodné rezervácie alebo prírodné rezervácie, ich vôňa a tajomstvá. Práve tie som v prírode vyhľadával, pretože sa nachádzajú ďaleko od civilizácie, obklopené horstvami a skalami, často ani neoznačené tabuľami. Ako do nich vkročiť? Ako sa do nich dostať?

V mnohých prípadoch mi pomohli ľudia – lesníci, zoológovia, ochrancovia prírody, starostovia obcí. Zaujímavé je, že

vždy som sa stretol s veľkým pochopením a každý mi s radosťou poradil, kde sa územie nachádza a prípadne aj porozprával, aké živočíchy tam žijú. Ozaj, niektoré som veľmi ťažko našiel. Niektoré rezervácie ma zaujali natoľko, že som sa do nich rok čo rok vracal. Zapôsobilo na mňa krásne prírodné prostredie a tiež živočíchy v ňom.

Nevyhľadával som len vzácne živočíchy, ani som sa nesnažil rozlišovať živočíchy na škodlivé a užitočné, ale vnímal som tie, ktoré som bežne stretol, a teda ich môže stretnúť každý človek dobrej vôle na potulkách našimi prírodnými rezerváciami.

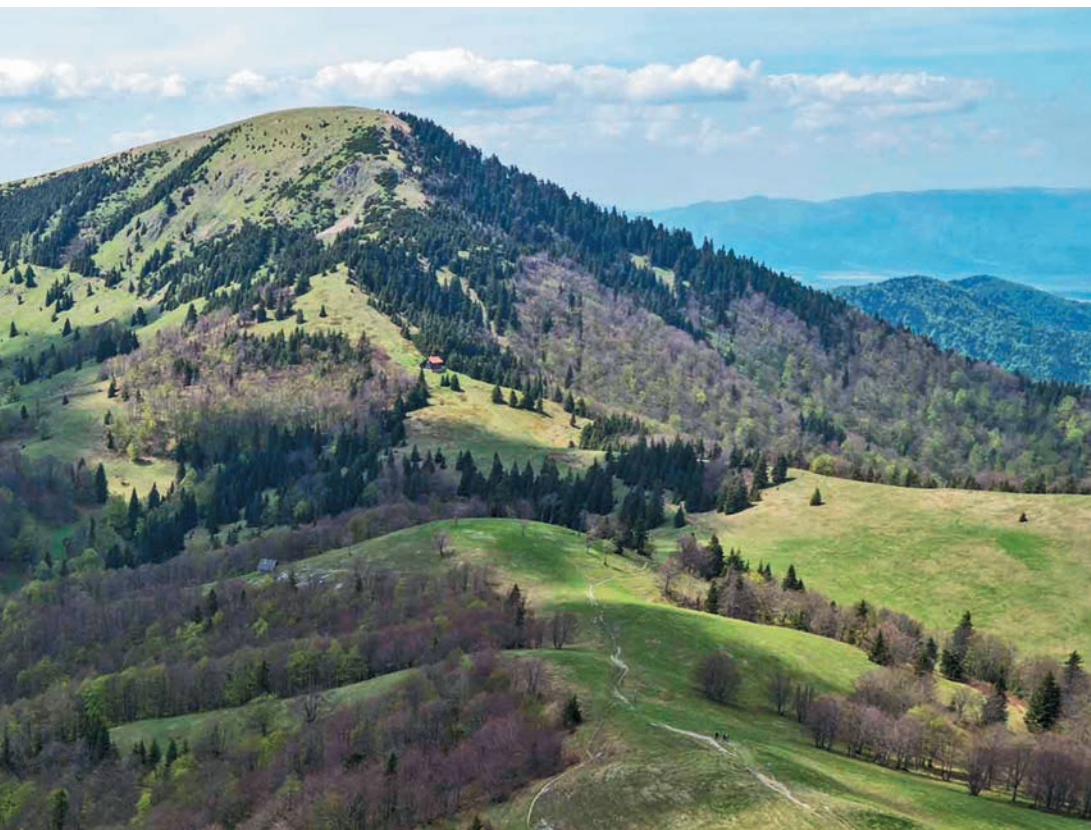
Živočíšstvo slovenskej prírody je rozmanité. Nieкто sa rád pozrie na pestré vtáča

a druhý sa rád započúva do jeho spevu. Niektorí vníma krásu a hebkosť motýľích krídel a kvetov na rastlinách. To všetko môžeme zažiť a uvidieť, keď sa napríklad vyberieme na územie našich prírodných rezervácií. Čo to vlastne prírodná rezervácia je? Možno si bude niekto myslieť, že je to pevne ohraničený celok územia, v ktorom kvitnú kvety a žijú len vybrané živočíchy, ktoré túto hranicu neprekročia ani nepreletia. Prírodná rezervácia je však celok prírodného prostredia za účelom ochrany rastlín a živočíchov so zachovaním pôvodného prírodného útvaru – lesa, jazera, trstinových zárastov, skál, stepi, potoka, rieky. Jednoduchšie povedané, je to taký les ako

každý iný, len s obmedzenými možnosťami vonkajšieho zásahu človeka. Počas potuliek našimi prírodnými rezerváciami to sami zistíme. Určité druhy živočíchov však nemusíme spozorovať až za tabuľou prírodnej rezervácie. Veď vták, zviera alebo motýľ nevie, že sa nachádza na chránenom území, to vie len človek. Živočích, ten sa pohybuje slobodne a zastaví sa obyčajne len tam, kde zistí, že tu má vhodné podmienky na rozmnožovanie a získavanie potravy pre svoju existenciu. Tak sa teda poprechádzajme po turistických chodníkoch, cestách, stráňach a lúkach. Možno budeme mať šťastie...

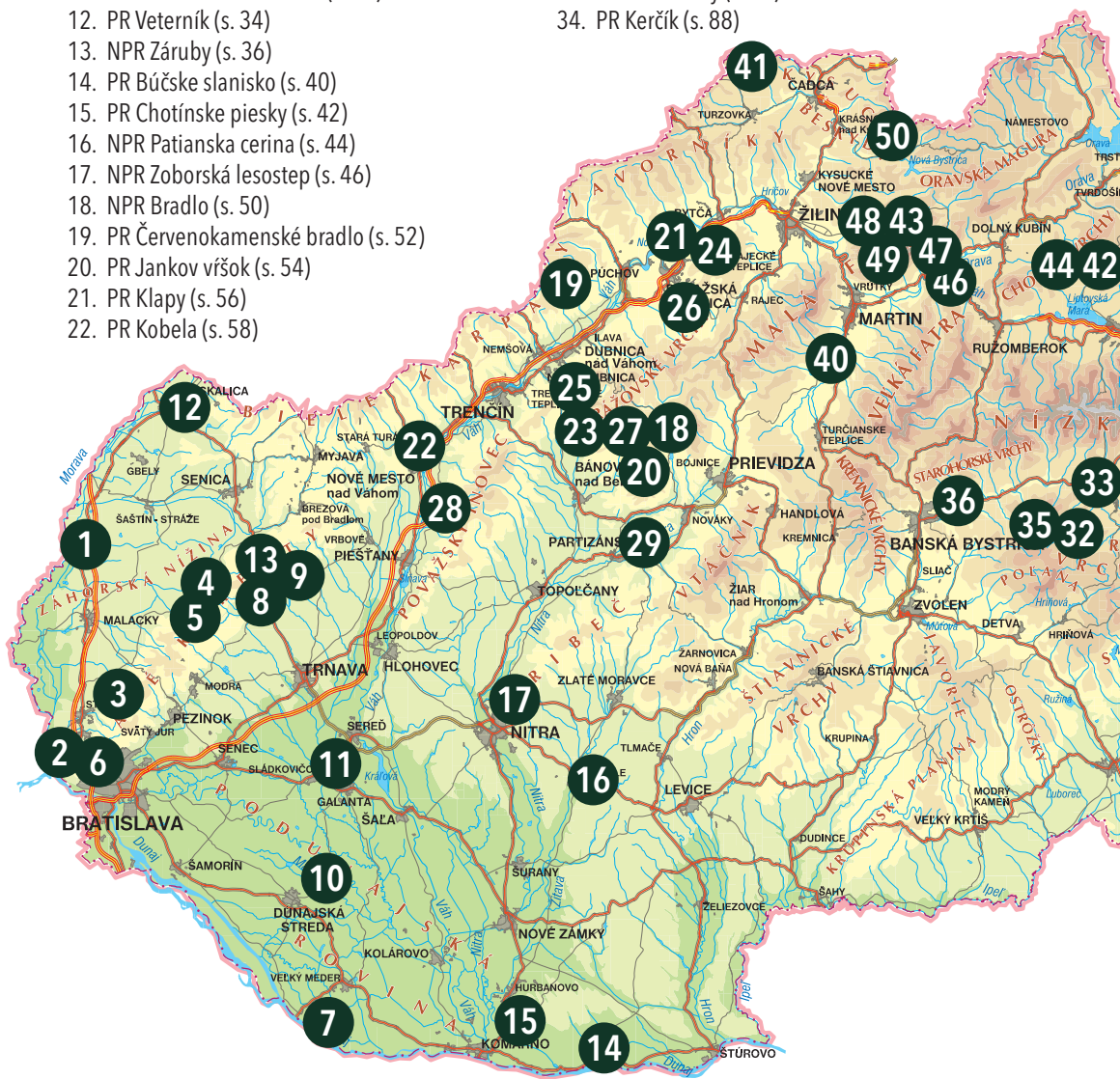
Ivan Kňaze

Prírodné rezervácie

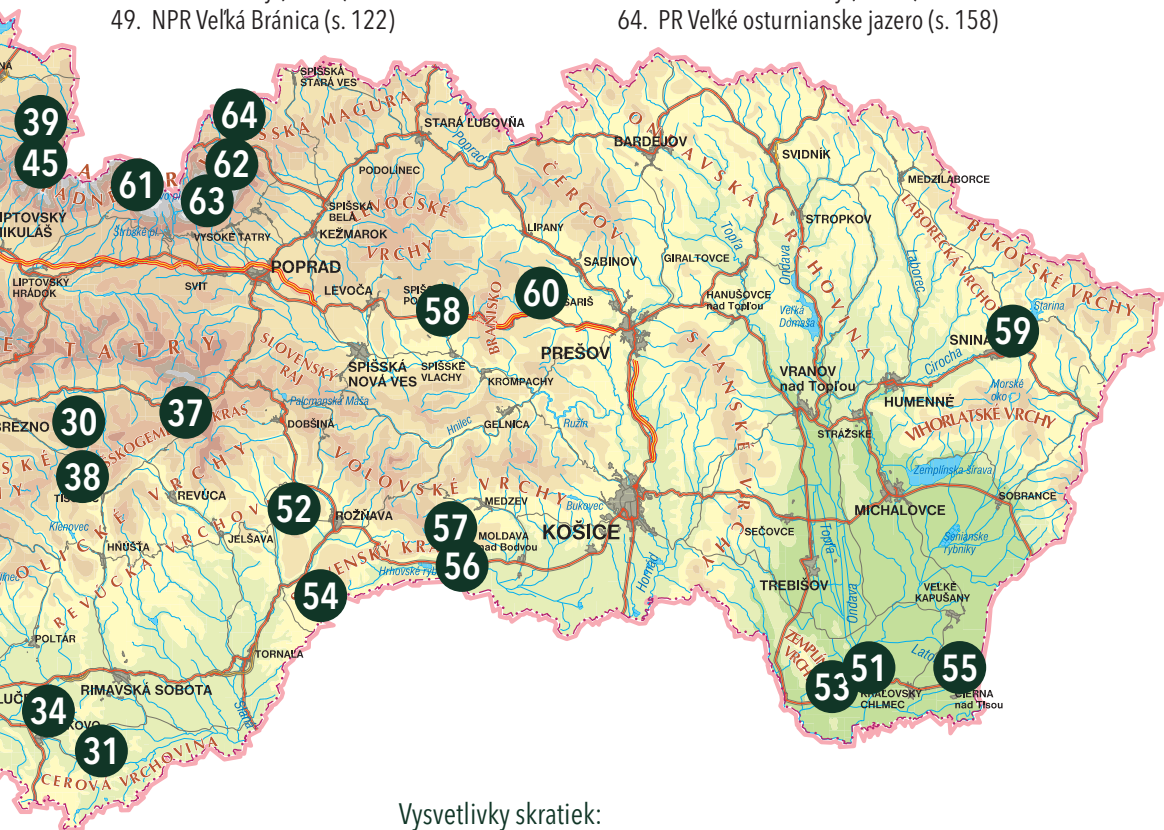
1. NPR Abrod (s. 10)
2. NPR Devínska Kobyla (s. 12)
3. PR Pod Pajštúnom (s. 14)
4. NPR Pohanská (s. 16)
5. NPR Roštún (s. 18)
6. PR Štokeravská vápenka (s. 20)
7. NPR Čičovské mŕtve rameno (s. 24)
8. NPR Hlboča (s. 26)
9. PR Katarína (s. 28)
10. NPR Klátovské rameno (s. 30)
11. PR Sládkovičovská duna (s. 32)
12. PR Veterník (s. 34)
13. NPR Záruby (s. 36)
14. PR Búčske slanisko (s. 40)
15. PR Chotínske piesky (s. 42)
16. NPR Patianska cerina (s. 44)
17. NPR Zoborská lesostep (s. 46)
18. NPR Bradlo (s. 50)
19. PR Červenokamenské bradlo (s. 52)
20. PR Jankov vršok (s. 54)
21. PR Klapý (s. 56)
22. PR Kobela (s. 58)

23. PR Lutovský Drieňovec (s. 60)
24. NPR Manínska tiesňava (s. 62)
25. PR Omšenská Baba (s. 64)
26. NPR Podskalský Roháč (s. 66)
27. PR Smradľavý vrch (s. 68)
28. NPR Tematínska lesostep (s. 70)
29. PR Veľký vrch (s. 72)
30. PR Fabova hoľa (s. 80)
31. PR Hajnáčsky hradný vrch (s. 82)
32. PR Havranie skaly (s. 84)
33. PR Horné lazy (s. 86)
34. PR Kerčík (s. 88)

35. NPR Ľubietovský Vepor (s. 90)
36. PR Mackov bok (s. 92)
37. PR Meandre Hrona (s. 94)
38. PR Suché doly (s. 96)
39. NPR Juráňova dolina (s. 102)
40. NPR Kláštorské lúky (s. 104)
41. PR Klokočovské skálie (s. 106)
42. NPR Kvačianska dolina (s. 108)
43. NPR Prípor (s. 110)
44. NPR Prosiecka dolina (s. 112)
45. NPR Roháčske plesá (s. 114)
46. PR Rojkovské rašelinisko (s. 116)
47. NPR Rozsutec (s. 118)
48. NPR Tiesňavy (s. 120)
49. NPR Veľká Bránica (s. 122)

50. NPR Veľká Rača (s. 124)
51. PR Dlhé Tice (s. 128)
52. PR Gerlašské skaly (s. 130)
53. NPR Kašvár (s. 132)
54. NPR Kečovské škrapy (s. 134)
55. NPR Latorický luh (s. 136)
56. NPR Turniansky hradný vrch (s. 138)
57. NPR Zádielska tiesňava (s. 140)
58. NPR Dreveník (s. 146)
59. PR Grúnik (s. 148)
60. NPR Kamenná Baba (s. 150)
61. NPR Kôprová dolina (s. 152)
62. NPR Skalnatá dolina (s. 154)
63. NPR Studené doliny (s. 156)
64. PR Veľké osturnianske jazero (s. 158)

Vysvetlivky skratiek:

PR – prírodná rezervácia

NPR – národná prírodná rezervácia

Bratislavský kraj

	názov	rok vyhlásenia, novelizácie	rozloha (ha)	okres
1.	Abrod (NPR)	1964, 2004	92	Malacky
2.	Alúvium Gidry (PR)	1993	3	Pezinok
3.	Bezodné (PR)	1964, 2004	3	Malacky
4.	Bogdalický vrch (PR)	1993, 2004	33	Malacky
5.	Devínska Kobyla (NPR)	1964, 1986, 2004	101	Bratislava IV
6.	Fialková dolina (PR)	1993	21	Bratislava IV
7.	Gajc (PR)	1988, 2003, 2004, 2005	63	Bratislava II
8.	Hajdúchy (NPR)	1981	56	Pezinok
9.	Horný les (NPR)	1981, 2004	543	Malacky
10.	Jurské jazero (PR)	1988, 2004	27	Pezinok
11.	Klokoč (PR)	1996, 2004	22	Trnava, Malacky
12.	Kopáčsky ostrov (PR)	1976, 2004	83	Bratislava II
13.	Kršlenica (NPR)	1984, 2004	117	Malacky
14.	Lindava (PR)	1984, 2004	46	Pezinok
15.	Nad Šenkárkou (PR)	1984, 2004	11	Pezinok
16.	Nové pole (PR)	1983	7	Malacky
17.	Orlovské vřšky (PR)	2004, 2011	207	Malacky
18.	Pod Pajštúnom (PR)	1984, 2004, 2007	141	Malacky
19.	Pohanská (NPR)	1980, 2004	129	Malacky
20.	Pralesy Slovenska – Vysoká (PR)	2021	20	Malacky
21.	Pralesy Slovenska – Zámok (PR)	2021	141	Malacky
22.	Roštún (NPR)	1953, 1988, 2004	333	Malacky
23.	Slovanský ostrov (PR)	2004, 2009	34	Bratislava IV
24.	Starý háj (PR)	2004, 2005	77	Bratislava V
25.	Strmina (PR)	1988, 2004	196	Malacky
26.	Šmolzie (PR)	1993	46	Malacky
27.	Štokerauská vápenka (PR)	1993	13	Bratislava IV
28.	Šúr (NPR)	1952, 1971, 2004, 2009	655	Pezinok, Senec
29.	Topoľové hony (PR)	1988, 2004	60	Bratislava II
30.	Vysoká (PR)	1988, 2004	81	Malacky
31.	Zlatá studnička (PR)	1993, 2004	73	Pezinok

Abrod

Chránené územie patrí medzi najvýznamnejšie rezervácie Záhorskej nížiny a predstavuje lokalitu slatinnej vegetácie s vedecky významnými rastlinnými spoločenstvami a s reliktnými a vzácnymi druhmi rastlín. Ide o významnú ornitologickú lokalitu.

Národná prírodná rezervácia Abrod je najvýznamnejšia nížinná lokalita chladnomilných rastlín na Slovensku. Zrážková voda ľahko vniká do viatych pieskov pokrývajúcich Záhorskú nížinu. Preniká do hĺbky, čím sa ochladzuje, a tam, kde narázi na nepriepustný podklad, vyteká na povrch ako studená pramenitá voda. Zásobuje aj priľahlú časť nivy, čo umožnilo prežitie chladnomilných druhov ako reliktov z predošlých studených období (kosatec sibírsky, rosička okrúhlostá). Pôvodné lužné lesy človek premenil na lúky s ojedinelým výskytom krovitých vrb. Žije tu množstvo

chránených druhov živočíchov, najmä močiarny a vodné vtáctvo.

Rezervácia sa nachádza za obcou Veľké Leváre smerom na Moravský Svätý Ján. Na pravej strane vedľa hlavnej cesty uvidíme rozsiahle trstové porasty. Keď pôjdeme kúsok po poľnej ceste, odrazu sa ocitneme na prvej kvetnatej lúke prírodnej rezervácie. Lúku obopína trstový porast s vrbou a rakytou. Nad nízkym porastom sa v diaľke pnie vysoký topoľový háj.

Najlepší vstup na chránené územie je od železničnej zástavky obce Závod. Ešte pred železničnou traťou odbočíme doprava na

NPR Abrod

Kalužiak červenonohý

Pôvabný kalužiak červenonohý prilieta do rezervácie zvyčajne vo veľkom počte. Pri pozorovaní však musíme byť opatrní, lebo je veľmi plachý. Ak nás spozoruje, ozve sa prenikavým hlasom a rýchlo vzlietne do povetria. Ak však budeme trpezliví, po niekoľkých minútach sa znovu vráti. Najkrajšie sú však jeho nádherné „svadobné lety“ nad lúkou. Samec sa ozýva z okružného letu akýmsi jódlovaním „dgy-dgy-dgy“ práve tam, kde v strede kruhu stojí samica a hľbi jamku pre hniezdo. Vtedy už pozorujeme vtáky z väčšej vzdialenosti. Samica znáša do trávy štyri vajíčka. Keď sa o štyri týždne vyľahnu mláďatá, rozutekajú sa po tráve a už ich nikto neuvidí, až keď dorastú a odletia spolu s rodičmi na juh.

spevnenú poľnú cestu, až prídeme k borovicovému lesíku a za ním už uvidíme prvú informačnú tabuľu národnej prírodnej rezervácie Abrod. Môžeme sa vydať okrajom lesa po poľnej ceste alebo aj krížom do údolia k potoku Perec, ktorý preteká územím a napája ho blahodarnou vodou.

Flóra a fauna

Zachovalé slatinné a močiarné spoločenstvo dávajú vhodné podmienky pre život

Dátum vyhlásenia: 1964, 2004

Rozloha: 92 ha

Nadmorská výška: 155 m

Poloha: okres Malacky

Katastrálne územie: Veľké Leváre, Závod

viacerých druhov vtákov a cicavcov. Na pomerne teplej močiarnnej biocenóze sa dobre darí i hmyzu. Zo živočíchov, ktoré tu žijú, je treba spomenúť niektoré chránené druhy vtákov: trasochvost žltý, prhlaviar červenkastý, strnádka lúčna, strnádka žltá, bučičik močiarny, myšiak lesný, kukučka jarabá, krutihlav hnedý, vlha hájová, kúdelníčka lužná, škovránok poľný, trsteniarik spevavý a trsteniarik riečny. Z cicavcov tu žije zajac poľný, srnčia zver, ondatra pižmová, hrnosta a myška drobná.

Očkáň lúčny

Z motýľov sa tu na kvetoch popásajú hlavne očkáne. Od posledných májových dní až do konca septembra tu poletuje očkáň lúčny. Samička posedáva na kvetoch, kde cuciakom cicia peľ a berie nektár, pritom aj vylučuje sexuálne hormóny a láka samčekov. Ak je v okruhu 500 metrov samček, za niekoľko minút priletí a nastane párenie, ktoré trvá pomerne dlho. Spojení sú bruškami často aj jednu hodinu.

Devínska Kobyla

V národnej prírodnej rezervácii sa ochraňuje prírodný komplex najjužnejšieho výbežku Malých Karpát s mimoriadnymi botanickými, zoologickými a geologickými hodnotami s významnou paleontologickou lokalitou Sandberg.

Národná prírodná rezervácia Devínska Kobyla zaberá prevažne juhozápadné svahy masívu Devínskej Kobyly. Lokalita sa vyznačuje pestrým geologickým podkladom a teplomilnou vegetáciou, viazanou na výslnné, nízko položené expozície na vápenatom podklade, vďaka čomu je neobyčajne bohatá na rastlinné druhy, ktoré ostro kontrastujú s oveľa chudobnejšou lesnou vegetáciou. Na voľných plochách sa rozšírili stepné a lesostepné porasty (teplomilné duby) so zriedkavou

a s chránenou flórou a faunou. Vyskytuje sa tu asi 600 druhov vyšších rastlín, z toho 22 chránených a asi 600 druhov motýľov. Územie patrí k najvýznamnejším lokalitám s výskytom teplomilných a suchomilných spoločenstiev na Slovensku. Súčasťou rezervácie je svetoznáma paleontologická lokalita Sandberg s pozostatkami morských pieskov. More sa tu rozprestieralo v období treťohôr pred 14 až 16 miliónmi rokov. Našli sa tu zvyšky vyše 300 druhov morských a suchozemských živočíchov (ulitníky,

NPR Devínska Kobyla

Húseničiar pižmový

Je najkrajším chrobákom v rezervácii. Dorastá do veľkosti až tri a pol centimetra, má lesklé medeno-zelené krovky. Je tu dosť hojný, môžeme ho objaviť priamo na turistickom chodníku, ako si vykračuje na rannom slnku za potravou. Vylezie aj na strom či krík. Loví najmä húsenice mníšky veľkohlavej, ale aj iné chlpaté húsenice. Krími sa počas dňa aj v noci. Už v auguste ho nevidíme, zahrabáva sa až 40 centimetrov do zeme, kde prezimuje. Dožíva sa štyroch rokov.

ježovky, žraloky, veľryby, tulene, mastodonty, nosorožce, antilopy, antropoidné opice). Vedecky toto územie predstavuje jedno z najcennejších chránených území Slovenska.

K rezervácii sa dostaneme z Devína. Po červenej značke vystúpime cez Merice, minieme nízky les a po hodine chôdze sa ocitneme v lokalite Nad košiarom v národnej prírodnej rezervácii. Vede tu aj náučný chodník. Napojíme sa naň modrou turistickou značkou z veľkého parkoviska v Devíne pod hradom. Na náučný

chodník, ktorý vedie cez celú rezerváciu až po Abráznu jaskyňu pri Devínskej Novej Vsi, sa napojíme za obcou za chatami.

Flóra a fauna

Hneď zjari nám utkvie v pamäti pohľad na čaro zakvitnutého „kolesa“ hlaváčka jarného a na inom mieste aj kosatca nízkeho. Ďalej sú to byliny kavyľ Ivanov, lucerna kosákovitá, ranostaj venčený, vika tenkolistá, poniklec pomiešaný a repík lekársky. Vo vlhkom tieni pod lesom sa trasú zvončekovité kalichy kvetu zvončeka konárísteho. Z teplomilných druhov hmyzu tu žije napríklad sága stepná či modlivka zelená. Chráneným, ale pomerne hojným živočíchom je tu chrobák húseničiar pižmový. Je to dravec, loví aj na stromoch a žerie húsenice, vyhľadáva najmä húsenice mníšky veľkohlavej.

Jašterica krátkohlavá

Uvidíme ju hlavne zjari, keď vychádza zo zimného úkrytu a vyhrieva sa na holých miestach na chodníku alebo na suchom kmeni. Je u nej nápadná pohlavná dvojtvárnosť. Samec je krásne sfarbený, na bokoch a brušku je svetlozelený až tmavozelený. Najkrajší je počas posledných aprílových dní, keď sa zvlieka a nadobúda jasný zelený šat. Potravu si nevyberajú, lovia všetko, čo sa hýbe – kobylky, svrčky, chrobáky, stonožky, žižiavky, ba aj osy a mravce.

Dátum vyhlásenia: 1964, 1986, 2004
Rozloha: 101 ha
Nadmorská výška: 514 m
Poloha: okres Bratislava IV
Katastrálne územie: Bratislava-Devín, Bratislava-Devínska Nová Ves

Pod Pajštúnom

Predmetom ochrany prírodnej rezervácie sú lesné spoločenstvá – bukové kvetnaté lesy, dubovo-hrabové karpatské lesy a lipovo-javorové sutinové lesy v ich prirodzenom druhovom zložení a štruktúre, a zároveň pionierske a subpanónske trávno-bylinné porasty na karbonátovom substráte.

Prírodnú rezerváciu Pod Pajštúnom tvorí krajinná dominanta s hradnou zrúcaninou a významnými lesnými spoločenstvami v podhorskom a horskom stupni na plochom vápencovom chrbte. Chránené územie sa tiahne na južných stráňach Pajštúna.

Veľkú ekologickú hodnotu v prírodnej rezervácii predstavujú početné jedince dubov, staré viac ako 300 rokov, ktoré sú veľmi dôležité pre vývoj stoviek druhov podkôrneho a drevokazného hmyzu, ako aj miestom, kde sa vyvíjajú húsenice až 100 druhov motýľov.

Do rezervácie sa dostaneme po žltej turistickej značke od hájovne Boleška stojacej nad hlavnou cestou. Značka nás dovedie cez vršok s riedkym porastom až na zrúcaniny hradu Pajštún. Chodníkom nás sprevádzajú vysoké staré a hrčavé buky. Často sa však ukáže hŕstka výrastkov duba letného a vedľa čistinky pred hradom aj lipy malolisté. Zo zrúcanín a skaliek prejdeme na červeno značkovaný turistický chodník a pomaly klesneme cez chránené územie do Borinky.

Pekná a zaujímavá prechádzka vedie k rezervácii aj údolím poza chaty po lesnej ceste

PR Pod Pajštúnom

od rybníčka popod skalné bralo až na Bo-lešku. Celé územie tvorí vápencový chrbát Stupavského predhoria Pezinských Karpát. V spodnej časti v riedkom priestranom

Babôčka zubatokrídla

Babôčka tu lieta v hojnom počte nad lesnou cestou a chodníkom, na lúčkach, ba aj na okraji lesa. Rozpätie krídel má asi 45 milimetrov a ľahko ju rozpoznáme od ostatných babôčok, a to podľa hlboko vykrojených okrajov predných krídel, pričom na zadných krídlach má dlhé ostrohy. Na rube zadných hne-do mramorovaných krídel má výrazný znak v tvare písmena C. Zaujímavosťou sú „svadobné hry“, pri ktorých samček motýľa volí vyčkávaciu stratégiu. Usadí sa na konáre stromov a kríkov, na suché byliny alebo aj na holú zem, kade samičky na jar navštevujú kvitnúce rastliny – bazu, chabzdu, pichliač, brečtan a pod. Ak si samička sadne na kvet, samček letí útokom vpred. Na tento účel má vytvorený dobrý zrak. Samičky rady navštevujú okrem kvetov aj rôzne výkaly a zdochliny zvierat. Samička kladie vajíčka na živné rastliny húseníc – na žihľavu, chmeľ, vrbu a liesku. Húsenice žijú jednotlivo na listoch. Kuklia sa priamo na vegetácii, kde dokončia svoj posledný instar (vzrastový stupeň) – zvliekanie. Prezimujú ako dospelé motýle.

Fuzáč rumanový

Ide o dosť zriedkavý druh a latinské druhové meno *floralis* znamená, že sa vyskytuje na kvetoch, teda je kvetomilný. Telo má výrazne pásikavé – čierne so žltými pásikmi. Fuzáč je dlhý asi 10 až 12 milimetrov. Je tiež milovníkom tepla. V rezervácii ho môžeme pozorovať za slnečného dopoludnia len počas mesiacov máj a jún. Húsenice sa vyvíjajú na lucerne, mliečniku a rebríčku.

lese prevažuje hrab obyčajný, ukotvil sa tu aj porast parkového typu v samostatnom lesíku. Rozmnožuje sa generatívne aj vegetatívne.

Flóra a fauna

V apríli začína kvitnúť hrachor jarný, na dlhých stopkách tu vytvára menšie chumáče purpurových kvetov vo viacerých strapcoch. Už v máji kvitne horčinka horká aj luskáč lekársky. Častá je tu lieska obyčajná, divá ríbezľa meruzalka aj chmeľ. A práve na týchto rastlinách žije húsenica babôčky zubatokrídlej. Tento motýľ tu lieta v troch generáciách už od marca až do septembra či októbra.

Dátum vyhlásenia: 1984, 2004, 2007

Rozloha: 141 ha

Nadmorská výška: 480 m

Poloha: okres Malacky

Katastrálne územie: Borinka, Stupava